

**Hun ble
mishandlet for
sin tros skyld.
Terroristene
gikk løs på
kvinner for
å knekke et
helt samfunn.**

Kvinner som lider for sin tro **6-15**

Kristin Minde med sang for de forfulgte **2** | Herrens bønn – for de undertrykte **4**
Peter Halldorf: Håp for de fordrevne – i Babylon og i dagens Irak **6**
Pastor forsøkt drept, tiett om det for kona **16** | Malte kors i tro og bønn **18**

JULESANG FOR BARN PÅ FLUKT

Kristin Minde gir ut nytt album og gjør seg klar for juleturné. En av sangene handler om Jesusbarnet på flukt fra Herodes' soldater.

TEKST: GISLE SKEIE

Stefanusalliansen er glad for å få samarbeide med artist og låtskriver Kristin Minde om hennes juleturné. For Minde er samarbeidet en naturlig fortsettelse av et langvarig engasjement for dem som lider for sin tro.

– Jeg har oversatt og bearbeidet teksten til en gammel, engelsk sang – «Coventry Carol» – om da kong Herodes ville drepe alle guttebarn da Jesus var født. Jeg har skrevet teksten om til en bønn om at ingen barn skal være utrygge, sier Kristin Minde.

” Jeg har skjont av (...) historiene som fortelles, hvor ofte jeg har tatt min tro for gitt.

Retten til å tro

– Jeg ønsker å støtte Stefanusalliansen med min musikk fordi det å kunne tro det du vil, er en menneskerettighet. Jeg er selv mor til to døtre, og jeg ønsker for dem og alle andre barn at de skal kunne vokse opp i trygghet og få tro det de vil.

– Jeg har kjent Stefanusalliansen i mange år. Jeg har skjont av organisasjonens arbeid og av historiene som fortelles, hvor ofte jeg har

Kristin Minde synger i Oslo domkirke før fakkeltog for trosfrihet i 2018.
Foto: Johannes Morken

tatt min tro for gitt. Derfor vil jeg gi mitt bidrag til arbeidet for trosfrihet, med en sang jeg har skrevet til Stefanusalliansen, sier Minde.

Kom og hør!

Sangen heter «Vuggesang fra Betlehem» og er med på Mindes nye album, «Vinterrosen». På konsertene i desember er hun sammen med musikerne Erlend Viken (fele), Espen Tappel (gitar) og Andreas Haga (kontrabass).

KRISTIN MINDES JULETURNÉ i samarbeid med Stefanusalliansen

28/11 Olsvik kirke, Bergen
29/11 Knarvik kirke
30/11 Fedje kirke
4/12 Ila kirke, Oslo
5/12 Grammofonlåven, Notodden
6/12 Nissedal kirke
12/12 Gimsøy kirke, Skien
14/12 Bykle kirke
19/12 Vardåsen kirke, Asker

Vuggevise fra Betlehem

Melodi: England, 1500-tallet
Norsk tekst: Kristin Minde

Konge Herodes i sitt raseri ga sine stridsmenn bud. De er her nå – hysj – hysj – for å ta våre minstes liv.

Syng søstre ut, så lenge som du kan, sangen kan ei forties. En sang for våre arme små som venter i paradiset.

Suli, sula, du bittelille barn, suli, sulei, so ro. Et barn som vugges på mors arm, suli sulei, so ro.

Utdrag

Magasinet
stefanus

Utgiver:
Stefanusalliansen

Adresse:
Trondheimsveien 137,
pb 6603 Rodeløkka,
0502 Oslo

post@stefanus.no

Telefon:
23 40 88 00

Ansvarlig redaktør:
Ed Brown, gen.sek

Redaktør:
Johannes Morken

Redaksjon:
Gisle Skeie
Birgitte Moe Olsen

Design:
Tyde: Bendik Schøien,
Hedda Melvold

Trykk:
Kai Hansen Trykkeri

Forsidefoto:
Maleri av Reidar
Kolbrek

Opplag:
16 300

Gavekonto:
3000 14 57922

Stefanusalliansen er en misjons- og menneskerettsorganisasjon med et særskilt fokus på trosfrihet.

Synspunkter i artikler står for forfatteres og intervjuobjekters regning. Stefanusalliansens meninger kommer til uttrykk i artikler skrevet av staben.

Vi følger personopplæringsloven.

Magasinet kommer gratis sju ganger i året. Bestill med SMS: MAGASIN til 2377 eller post@stefanus.no

Tilgjengelig i lydutgave. Kontakt KABB: kabb@kabb.no

www.stefanus.no
f/stefanusalliansen
@stefanusalliansen

TVUNGEN HARMONI ER VOLD

Hva forbinder du med ordet harmoni? Fredfulle scener og vakker musikk? Mange vil kjenne positive vibrasjoner når de tenker på ordet harmoni, men ikke jeg. Jeg har ikke noe imot ordet i seg selv. Men dessverre har jeg altfor ofte sett den mørke siden av harmoni.

Fra India til Pakistan, Myanmar til Kasakhstan, fra Egypt til Sri Lanka og i Norge og Amerika har jeg hørt mange som ber medlemmer av flerkulturelle og flerreligiøse samfunn om å leve sammen i harmoni. Dette høres fint og vennlig ut. Men er det det?

” Det er slik jeg ofte ser ordet harmoni brukt, som en kølle flertallet bruker for å holde mindretallet i sjakk.

Fritt valg

Hvis jeg selv helt fritt velger å utøve min religion og mine skikker på måter som majoriteten finner akseptable, kan harmoni være en god ting. Men når medlemmer av majoritetskulturen, majoritetsreligionen eller det etniske flertallet krever at jeg tror og utøver min tro på måter som er akseptable for dem, da er jeg imot harmoni.

Det er slik jeg ofte ser ordet harmoni brukt, som en kølle flertallet bruker for å holde mindretallet i sjakk. Det er tvungen harmoni. Budskapet er: «Hvis du ikke handler i samsvar med våre kulturelle eller religiøse normer, er det du som er ansvarlig for mulige reaksjoner fra flertallet.»

Voldelig

Når buddhister fra Ma Ba Tha-bevegelsen i Myanmar fremmer sitt motto – «For å beskytte rase og religion» – blir rohingya-folket, som hovedsakelig er muslimer, utsatt for diskriminering og vold. Når voldelige islamske ekstremister i Pakistan kjemper gjennom lover som forbyr ahmadiyyaene å samles i sine egne gudshus, er bordet dekket for angrep mot dem. Når ortodokse kristne i Russland krever at alle holder seg til tradisjonelle verdier, lider medlemmer av ikke-ortodokse trossamfunn.

Harmoni utelukkende basert på flertallets vilje er vold.

Fredsprosjekt

I stedet for tvungen harmoni trenger vi religions- og trosfrihet for alle. FNs tidligere spesialrapportør for trosfrihet, Heiner Bielefeldt, har sagt: «Trosfrihet er et fredsprosjekt. Men det er et ikke-harmonisk fredsprosjekt.» Trosfrihet er basert på erkjennelsen av at fredelig sameksistens er rotete og krevende. Trosfrihet krever toleranse og vilje til å akseptere det vi ikke liker, det som utfordrer våre aksepterte normer og våre tradisjonelle verdier. Det betyr at flertallet har rett til fredelig å utfordre mindretallets synspunkt og praksis, men ikke tvinge mindretallet til å endre seg. Og mindretallet har rett til å utfordre flertallet uten å bli utsatt for vold eller diskriminering.

Trosfriheten beskytter vel å merke mennesker – den beskytter ikke religioner, religiøs makt eller åpenbart skadelige praksiser.

Beskytter mangfold

Tvungen harmoni fører ikke til fredelig sameksistens. Stefanusalliansen er ikke opptatt av å skape harmoni, men av å skape institusjoner, mekanismer og holdninger som respekterer og beskytter mangfoldet, selv når mangfold betyr at vi tillater holdninger og handlinger som vi opplever som utfordrende. Det er bedre å leve med ikke-harmonisk fred enn tvungen harmoni som later som den er fred.

Ed Brown

Generalsekretær

Synspunkter på lederen?
Send dem til ecb@stefanus.no

HERRENS BØNN FOR KRISTNE SOM LIDER FOR SIN TRO

«Søndag for de forfulgte»

- Teksten er en utvidet utgave av Herrens bønn, formulert av Christof Sauer – leder for International Institute for Religious Freedom.
- Søndag 10. november (eller den søndag som passer) markeres «Søndag for de forfulgte» i mange land og kirker. Denne bønningen kan gjerne benyttes.
- Les også Peter Halldorfs tekst om håp på neste oppslag.
- Finn mer materiell på www.stefanus.no.

Vår Far i himmelen

Takk for at vi kan vende oss deg til som vår Far.

La navnet ditt helliges

La ditt navn bli æret av våre liv, i vår lidelse og død for Kristi skyld.

La riket ditt komme

Måtte denne verdensorden vike og ditt kongedømme komme.

La viljen din skje på jorden som i himmelen.

Må du bygge din kirke gjennom lidelse. Hjelp oss å bekjenne ditt navn trofast, og gi at våre forfølgere kan vende seg til deg.

Gi oss i dag vårt daglige brød

Må du dekke behovene til dine vitner i fengsel og deres familier hjemme, og gi de forfulgtes enker og de foreldreløse barn det de trenger.

og tilgi oss vår skyld slik vi også vi tilgir våre skyldnere

Tilgi oss når vi har skammet oss over dine vitner og når vi har glemt dem.

Tilgi oss når vi har forrådt deg, og før oss tilbake til fellesskap med deg. Hjelp oss å velge å tilgi dem som gjør oss vondt eller vil skade oss.

Og la oss ikke komme i fristelse,

Hold oss borte fra prøvelser som vi ikke er i stand til å bære, og gi oss tålmodighet til å stå fast og beholde troen.

men frels oss fra det onde

Befri oss fra motstanderen som omringer oss, og fra hans hjelpere.

For riket er ditt

Du vil etablere ditt rike, og du vil dømme i din tid.

og makten

Du hjelper oss til å stå fast i troen inntil døden.

og æren i evighet.

For til sist vil alle ære deg, og hvert kne må bøye seg og bekjenne at Jesus Kristus er Herre.

Amen.

Maranatha.

Ja, kom Herre Jesus!

«Han har fridd oss ut av mørkets makt.» Maleri: Reidar Kolbrek.

NÅR HÅPET ER UTE

Er det håp om en fremtid for barna på Ninive-sletta i Irak? Foto: Pål Brenne

Et folk som var fordrevet fra sine hjem og sitt land, kjente ingen grunn til å tro på fremtiden. Så kom profeten Jeremia med et brev. 2500 år senere er tusener andre fordrevet. Les Peter Halldorf – om fortvilelse og håp.

TEKST: PETER HALLDORF

«Jeg tror ikke at det er noen virkelig grunn til å kjenne håp.» Regissør Paul Schrader lot disse ordene falle da han i et intervju kommenterte sin anerkjente film «First Reformed», som sommeren 2018 gikk på kinoer i USA. En historie om eksistensiell fortvilelse før en uunngåelig miljøkatastrofe.

En ung mann, Michael, og hans kone, Mary, oppsøker pastoren i en fattig reformert kirke utenfor New York. Mannen har begynt å stille spørsmål ved om det er riktig å bringe barn til verden.

Kona er gravid og venter deres første barn. Pastoren, Ernst Toller, som i sin museumslignende kirke kjenner seg mer som en turistguide enn som åndelig leder, blir snart overbevist om realismen i Michaels dommedagsmentalitet. Han smittes av det Kierkegaard kalte «sykdommen til døden»: fortvilelse og oppgitthet.

Velge å håpe

Paul Schraders film setter spørsmålet på spissen: Er det er mulig å håpe når det ikke er noen rasjonell grunn til å anta at håpet finnes? Regissøren sier selv: «Den som er optimistisk i dag, er ganske enkelt ikke oppmerksom.»

Men så legger han til, noe uventet: «Da blir spørsmålet: Velger du å håpe? Velger du å tro? Eller kapitulerer du for fortvilelsen?»

Ordene om å velge å håpe forteller Schrader at han fant hos den franske filosofen Albert Camus. Det sies at Camus har sagt at han ikke tror, men at han velger å tro. Og Paul Schrader kommenterer: «Den slags forskjell er relevant i den verden vi lever i i dag.»

Den forskjellen var svært relevant for de hebreerne som på begynnelsen av 500-tallet før Kristus ble ram-

met av en monumental katastrofe: en fremmed hær hadde skylt over landet deres og voldtatt byen deres. Selv var de blitt ført bort i tårer til eksil i Babylon.

Tape landet, miste troen

Tapet av land for dem var det samme som å miste troen. Motløsheten hang blytung over dem der de satt under piletrærne og gråt over sin ulykke.

«Ved elvene i Babel satt vi og gråt når vi tenkte på Sion.

Vi hengte lyrene opp i piletrærne.

De som tok oss til fange, ba oss om sang, de som bortførte oss, ba om glede:

'Syng en av Sions sanger for oss!'

Hvordan kan vi synge Herrens sanger på fremmed jord?» (Salme 137)

Mye mer alvorlig enn å synde, er det å miste håpet, lærer vi av den kristne veiledningstradisjonen. Den som faller, kan alltid reise seg igjen og motta tilgivelse, sju ganger sytti ganger. Men hva gjenstår for den som mister håpet?

«Det er fortvilelsen, ikke synden, som driver oss mot randen av katastrofen», skriver Johannes av Krysostomos. Han støtter dermed et syn på syndefallet som kapitulasjon for håpløshet og resignasjon.

Synder til døden

I middelalderen ble lidelse og tristhet plassert blant syndene som fører til døden. Bakgrunnen var sjelesorgskunsten som var utviklet i ørkenen, der sjelens bevegelser ble diagnostisert med skarpt syn. I denne tradisjonen møter vi sent på 300-tallet Efraim syreren, som i sin berømte fastebønn plasserer latskap og motløshet blant de åndelige sykdommene som trekker sjelen ned i stedet for oppover.

«Håpet vårt er ute, vi er fortapt», klager de bortførte i Babylon midt i ulykken.

Hvordan kan livet være verdt å leve, når de ikke lenger får lov til å bo i sitt elskede Jerusalem? Er det noen fremtid i det hele tatt? Er det meningsfylt å planlegge å få familie og barn?

Evnen til å synge

Mens sykdommen til døden sprer seg som en epidemi i eksilkolonien i Babylon, og klageropene når Jerusalem, tar profeten Jeremia frem blekket og skriver et brev til sine deporterte landsmenn. Han skriver for å gi dem tilbake evnen til å synge:

«Bygg dere hus og bo i dem, plant dere hager og spis frukten!

Ta dere koner og få sønner og døtre!

Ta koner til sønnene og gift bort døtrene deres, så de kan få sønner og døtre. Der skal dere bli flere og ikke færre.

Dere skal fremme fred for den byen som jeg har ført dere til i eksil, og be til Herren for den! For når den har fred, har også dere fred.

Så sier Herren over hærskaerene, Israels Gud: 'La dere ikke narre av profetene og spåmennene som er hos dere, og hør ikke på drømmene dere drømmer!

For de profeterer løgn for dere i mitt navn. Jeg har ikke sendt dem', sier Herren.

Så sier Herren: 'Når sytti år er gått for Babel, skal jeg se til dere. Da skal jeg oppfylle mitt gode løfte for dere og føre dere tilbake til dette stedet.

For jeg vet hvilke tanker jeg har med dere', sier Herren, 'fredstanker og ikke ulykkestanker.

Jeg vil gi dere fremtid og håp.» (kapittel 29)

» Jeg vil gi dere fremtid og håp.
Profeten Jeremia

Maktesløshet og fremtidstro

Jeremias brev er forbløffende, langt mer revolusjonerende enn vi kan forestille oss. De deporterte mangler både redskap til å formulere et håp og kraft til å velge håp som en holdning til livet. I deres maktesløshet gir Jeremia næring til fremtidstroen, ikke bare ved Babylons elver, men også gjennom århundrer med undertrykkelse og forfølgelse som ventet dette folket – helt inn i vår tid.

Når utsiktene er som mest dystre, lyder profetens budskap: «Du kan velge å tro på Guds løfter!»

Et utdrag av Peter Halldorfs nye bok «Därfor sørjer jorden». Trykkes med forfatterens tillatelse. Boken – om klimakrisen – gis ut av det svenske forlaget Silentium Skrifter.

Etterord om dagens Babylon:

Profeten Jeremia skrev sitt håpsbrev til de fortvilte som var deportert fra sitt land til Babylon, dagens Irak, 500 år før Kristus.

I dag er store skarer kristne og andre fordrevet fra sine hjem i Irak – sist etter at IS høytok landet og voldtok byene deres i 2014. Også for disse er landet og troen knyttet tett sammen. Av dem som ikke har forlatt Irak, er mange fortsatt flyktninger i eget land. Noen har gjenoppbygget sine hjem. Er det en fremtid? Vi skal la oss inspirere av Jeremia og hjelpe dem til å holde håpet om en fremtid oppe.

Peter Halldorf er svensk pinse-pastor, retreatleder og forfatter. Redaktør for tidsskriftet Pilgrim.

Også kvinner var med da kompromissløse hindunasjonalister demonstrerte mot å åpne det indiske templet Sabarimala for kvinner i menstruerende alder.
Foto: Sajjad Husain/AFP/Scanpix

NÅR KVINNER ANGRIPES AV SINE EGNE

Deres egne trossamfunn kan være kvinners største hinder for trosfrihet og likestilling. Men de kan også være løsningen.

TEKST: BIRGITTE MOE OLSEN

Konvertering til kristendommen er en umulighet for kvinner i 33 av de 50 land der det er vanskeligst å være kristen, ifølge Open Doors sin ferske rapport om kjønnsespesifikk religiøs forfølgelse. I islamske kontekster der familiekontrollen står sterkt, forbindes det å forlate troen med stor skam.

Konvertering er i de fleste muslimske land også umulig og farlig for menn. Men her skal vi se på de katastrofale følgene den sterke kontrollen kan ha for kvinner.

En kvinnelig konvertitt risikerer voldtekt, husarrest eller æresdrap som en form for straff. Familien kan også bruke tvangsekteskap, hvor kvinnen plasseres i en familie som deler deres tro. Eller de kan tvinge frem en skilsmisse, hvor den kvinnelige konvertitten blir stående på bar bakke uten inntekt eller omsorgsrett for sine barn, som virkemidler for å forsøke å «rekonvertere» kvinnen. Kvinnen står uten rettsvern, til tross for at både hennes rett til trosfrihet og hennes grunnleggende rettigheter som kvinne krenkes på det groveste.

Sikrer menns interesser

Det er sammenheng mellom mangel på trosfrihet og mangel på kvinners rettigheter. I samfunn med sterk religiøs kontroll, er det vanskelig for kvinner å ta egne valg. Religion brukes for å iva-

» Religiøse ledere har et viktig ansvar for å snu diskriminerende praksis og inkludere kvinner i det religiøse rom.

reta interessene til menn. Både kvinners rett til trosfrihet og deres rettigheter som kvinner krenkes.

Av mange anses religion som et stort hinder for kvinners likestilling. I Sør-Asia ser vi hvordan hinduistisk fundamentalisme fører til mer vold mot kvinner, inkludert æresdrap, voldtekt og seksuell trakassering, syreangrep, tvungen nakenhet og andre former for vold og tortur. Æresrelatert vold knyttes gjerne til ekteskap på tvers av kaste og religion.

Stengte «urene» kvinner ute

Religiøse grupper kan hevde at deres skadelige og kvinnekrenkende praksiser beskyttes av trosfriheten. De mener trosfriheten gir dem rett til å bestemme indre anliggender uten noen innblanding fra staten.

Hindutempelet Sabarimala i delstaten Kerala i India er et kjent pilgrimsmål. Kvinner i menstruerende alder (10 til 50 år) ble lenge nektet inngang fordi man mente at menstruasjonen forurenset templet og de mannlige troende – samt guddommen Ayappa, kjent for å leve i sølibat.

Forbudet ble nedfelt i lov av myndighetene i Kerala og ble begrunnet med trossamfunnets rett til å praktisere sin religion, siden den indiske grunnloven garanterer retten til trosfrihet. Det ble også begrunnet med at dette var en kulturell praksis som alltid hadde eksistert, pluss at kvinner ikke var i stand til å oppfylle nødvendige renhetskrav.

Dypt problematisk

Forbudet var dypt problematisk av flere årsaker. For det første brukte delstatsmyndighetene urenhetsbegrepet som begrunnelse. Urenhet er et sentralt begrep innenfor det hinduistiske kastesystemet, som plasserer kvinner og kasteløse på bunnen av den sosiale rangstigen. Kvinnene som ble utestengt fra tempelet, opplevde en dobbel diskriminering på bakgrunn av kjønn og kaste. Diskriminering på grunn av kaste er forbudt, ifølge den indiske grunnloven.

For det andre kan trosfrihet aldri brukes som påskudd for å begrense andres rettigheter. Idet delstatsmyndighetene stilte seg bak det religiøse forbudet, ga de makt til trossamfunnet på bekostning av kvinnene. Trosfriheten skal ikke beskytte teologi og religiøse doktriner, men individet fra maktmisbruk.

Sekulært sikkerhetsnett

Saken i Kerala ble anket til Indias høyesterett fordi det brøt med kvinners grunnlovfestede rettigheter til trosfrihet og ikke-diskriminering. Etter 12 års rettsprosess konkluderte domstolen i september 2018 med at utestengelse av kvinner i menstruerende alder fra templet var diskriminering og brøt med kvinners grunnleggende rettigheter, nedfelt i den indiske grunnloven.

Dommen var viktig fordi den likestilte kvinner og menns rett til trosfrihet, og gjorde det mulig å jobbe med religiøse spørsmål fra et menneskerettighetsperspektiv. Det sekulære rettsystemet viste seg å bli et viktig sikkerhetsnett for kvinner som opplevde diskriminering i eget trossamfunn. Sekulært rettighetsvern er en motvekt til fundamentalistiske og patriarkalske krefter, og kan bli middelet for å oppnå verdighet og likestilling for kvinner. Det er viktig at også religiøse kvinner har sekulære rettigheter.

Dommen utløste voldsomme demonstrasjoner fra hinduekstremister, også kvinner, i hele Kerala. Delstatsregjeringen som skulle iverksette dommen, svarte med å organisere en 620 kilometer lang menneskekjede med titusener av kvinner som kjempet for likeverd.

3. januar kom de to første kvinnene inn etter at templet, på tvers av dommen, hadde gjennomført et renhetsritual. Etter at de to gikk inn i templet, var det voldsbølger i tre dager, og de måtte gjemme seg, truet på livet som de var.

Religiøse ledes rolle

Trossamfunn er altså en stor del av problemet. Men de kan, og bør, også være en del av løsningen. I forrige utgave av Magasinet Stefanus skrev Ed Brown om biskop Thomas i Egypt som ønsket slutt på omskjæring av kvinner i bispedømmet sitt. Han prekte fra Bibelen og serverte moralske appeller for å overbevise medlemmene om å slutte med den skadelige praksisen. Ingenting skjedde før biskopen stoppet opp og lyttet til hva som holdt tradisjonen gående. Det viste seg at noen eldre kvinner livnærte seg på omskjæringen. De sluttet med praksisen straks de fikk økonomisk kompensasjon.

Religiøse ledere har et viktig ansvar i å snu diskriminerende praksis og inkludere kvinner i det religiøse rom. Religiøse ledere bør være de første til å slå ring om kvinner som opplever overgrep og er blitt forkastet av sine egne. Religiøse ledere bør også bruke sin moralske autoritet til å endre diskriminerende praksis. Dersom moralske appeller ikke virker, kan de gjøre som biskop Thomas og møte folk der de er.

VOLD MOT KVINNER FOR Å RAMME SÅRBARE GRUPPER

Kvinner som tilhører religiøse minoriteter, er spesielt sårbare for vold og seksuelle overgrep.

TEKST: BIRGITTE MOE OLSEN

«Eier dere ingen skam? Hvor mange ganger må vi gjenta at det ikke skal være kristne bønnemøter i dette området?»

En hindunasjonalist har nettopp brutt seg inn i en kristen husmenighet i delstaten Tamil Nadu i India. Han går til angrep på pastorens kone, Pratibha Stephen, som leder gudstjenesten alene denne søndagen. Gjerningsmannen slår og sparker henne i magen mens hun skriker etter hjelp.

– Mannen la seg oppå meg og presset brystene mine mens han sa: 'I dag skal jeg lære deg og mannen din en lekse. Dere må begge kles nakne på grunn av dette.' Ekstremisten ble dyttet vekk i siste liten.

Skamfullt

Historien til Pratibha er dessverre ikke enestående. I 30 av de 50 landene der det er vanske-

ligst å leve som kristen, rapporterer Åpne Dører/Open Doors (World Watch List) at seksuell vold er en vanlig form for forfølgelse av kristne kvinner. Videre på listen følger tvangsekteskap og voldtekt.

Statistikken viser tydelig hvordan forfølgelse ser annerledes ut for kvinner og menn. Menn er mest sårbare i sine roller som religiøse ledere og familiens forsørger. Kvinner rammes hardest for å ødelegge hennes seksuelle renhet og hennes status i familien.

En av årsakene kan være at kvinnens seksuelle renhet kobles så lett til ære og skam. Skammen som kommer i kjølvannet av seksuelle overgrep, rammer ikke bare kvinnen selv, men også familien og gruppen hun er en del av. På denne måten blir seksuell vold et relativt effektivt virkemiddel for å ramme en hel gruppe.

Dobbel marginalisering

Historien om Pratibha viser hvordan troende kvinner utsettes for dobbel diskriminering. Kvinner kan generelt være sårbare for overgrep, men risikoen øker dersom de tilhører en minoritet.

I 2018 ble 24 år gamle Nyankiir Kual Mayen fra Sudan seksuelt trakassert på vei til kirken. Som katolikk brukte hun ikke tradisjonelle muslimske klær, og skilte seg dermed tydelig ut i mengden. Hun ble stoppet på gaten av en politibetjent som tafset på henne og ville ta henne

«Alene» er tittelen kunsteren Reidar Kolbrek har gitt dette bildet.

med til politistasjonen. Politimannen hevdet han hadde mandat til å arrestere og trakassere kvinner som kledde seg uanstendig. Det var mange vitner til hendelsen, og det endte med at betjenten dro sin vei. Liknende tilfeller har tidligere ført til bøteleggelse eller pisking av kvinner.

Religiøse kleskoder

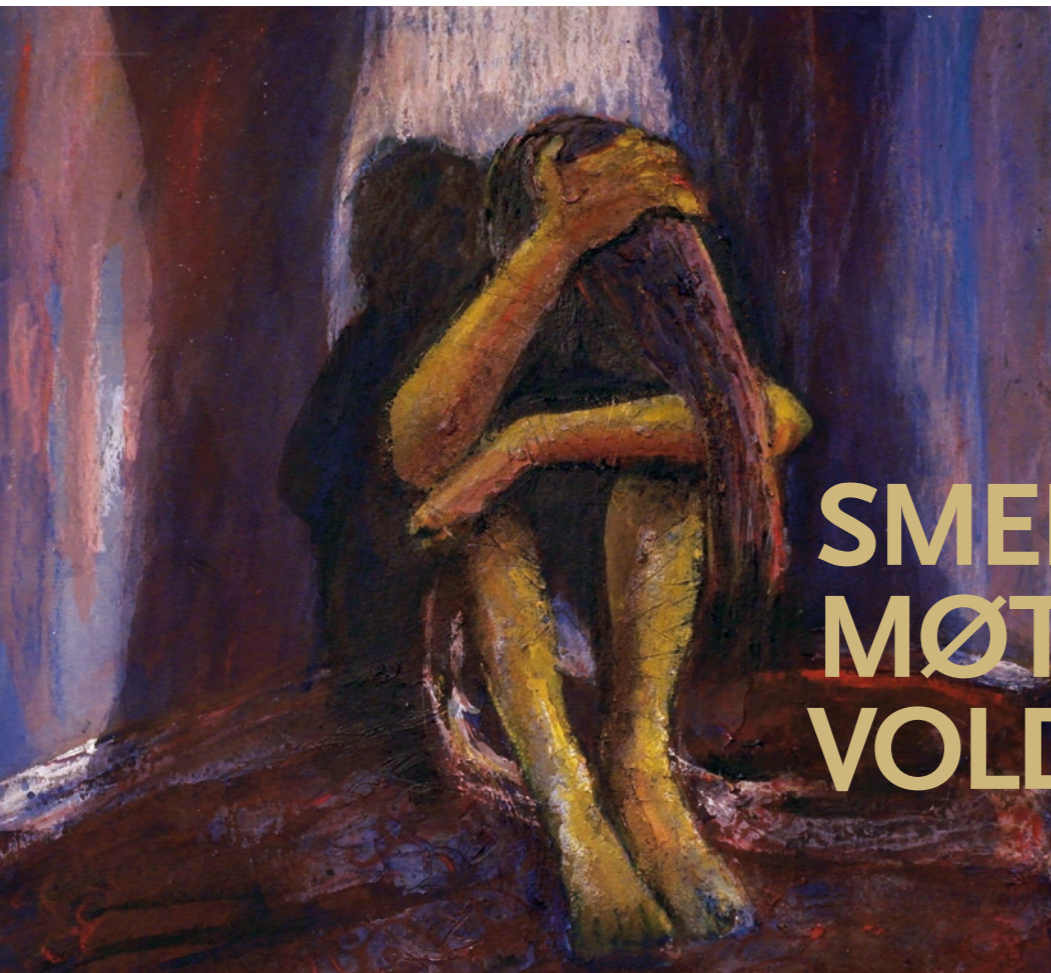
Sudan er bare ett av et økende antall land der myndighetene regulerer bruken av religiøse plagg og symboler. Ifølge Pew Research Center hadde 53 av 198 land (27 prosent) slike restriksjoner i 2011.

I 2019 innførte singalesiske myndigheter et hasteforbud mot plagg som dekket ansiktet, angivelig av sikkerhetsgrunner. Det var buddhistiske nasjonalister som presset frem lovforslaget, ettersom de mente lokale muslimer stod bak terrorangrepene mot flere kirker i påsken.

Klesforbudet rammet muslimske kvinner uproporsjonalt og krenket deres rett til ikke-diskriminering og trosfrihet. Forbudet gjorde at kvinnenes bevegelsesfrihet ble begrenset til hjemmet på grunn av skammen ved å vise seg offentlig utildekket.

Historien viser hvordan kvinner fra religiøse minoriteter er spesielt sårbare for overgrep, og hvordan angrep mot kvinner vil være et angrep på hele gruppen.

” Skammen som kommer i kjølvannet av seksuelle overgrep, rammer ikke bare kvinnen selv, men også familien og gruppen hun er en del av.

En nedbrutt kvinne i skyggen av en mannlig overgriper. Maleri: Reidar Kolbrek.

SMERTEFULLE MØTER MED VOLDTATTE

Helene Fisher glemmer aldri «Maria». Tobarnsmoren ble gjengvoldtatt av en milits som ville ødelegge det kristne samfunnet. Så ble hun utstøtt av sine egne som «uren».

TEKST: JOHANNES MORKEN

Helene Fisher i Open Doors International har i 12 år studert forfølgelse av kvinner for deres tros skyld, siden 2010 på fulltid.

Den første historien som virkelig fortalte henne om smerten, var fra Bangladesh. En pastors datter ble angrepet av folk som ville ødelegge hennes fars tjeneste. Senere er det blitt mange historier.

– Lenge var kristne kvinner først og fremst indirekte ofre: De ble enker da mennene ble

drept, eller de ble alene med omsorg for barn da mennene ble fengslet. Men de siste årene er kristne kvinner i tillegg blitt direkte angrepet av terrorgrupper som IS, Boko Haram og Al Shabab, sier Fisher til Magasinet Stefanus.

I en periode var Fisher involvert i arbeid i Den sentralafrikanske republikk.

– Jeg møtte mange voldtatte kvinner, ofte var de gjengvoldtatt. Kvinnene kunne være svært unge. Da familiene fant ut hva som hadde skjedd, ble jentene eller kvinnene enten isolert hjemme eller kastet på gaten, ansett som «urene».

Marias historie om voldtekt

Fisher forteller om «Maria», gift og mor til to. En militant islamistgruppe kom til landsbyen. Familien gjemte seg. Da sulten truet, bestemte Maria og mannen seg for å gå fra barna en stund for å hente mat ute på åkrene.

Da militsen nærmet seg, ba Maria mannen rømme. Hun var sikker på at ikke begge ville klare å komme seg unna. Da militsen nådde henne, krevde de å få vite hvor mannen var. Maria sa hun var alene. «Da må du betale

prisen», fikk hun høre. Maria ble gjengvoldtatt og etterlatt – blodig forslått.

Fra et gjemmede så Marias mann hva som skjedde, uten mulighet til å gripe inn. Han tok den fysiske skaden og traumatiserte kona hjem. Men etter et par dager orket han ikke mer og dro.

– Siden har Maria ikke sett ham. Hun mistet mannen. Barna mistet faren. Maria ble utstøtt fra landsbyen som «uren». Det er ingen tvil om at militsen angrep henne fordi hun var kristen. Tilbake stod en ødelagt familie. Det er hundrevis eller tusenvis av slike historier.

» Maria var ikke den laveste av de lave (...) hun var derimot et Kristus-lik forbilde som ville beskytte familien.

Helene Fisher om gjengvoldtatt tobarnsmor.

Maria var en helt

– Kunne Marias familie og landsby handlet annerledes?

– Det er et viktig spørsmål. De kunne sagt at skammen kun lå på dem som voldtok henne og ikke på Maria. Hun hadde satt seg selv i alvorlig fare for å berge mannen. Maria var ikke den laveste av de lave, som hun ble behandlet som, hun var derimot et Kristus-lik forbilde som ville beskytte familien. Landsbyen kunne sagt til barna at deres mor var ren i hjertet og ikke uren, at hun var en helt, i stedet for å støte henne ut. Vi har satt i gang program for traumebehandling og familierapi for å hjelpe kristne samfunn til å håndtere dette annerledes.

– I hvilken grad utsettes kristne kvinner for vold også fra sine egne?

– Noen steder er det bedre i kristne samfunn enn i andre, men ikke alle steder, særlig ikke der vold er sosialt akseptert og forventet. Kristne samfunn må bestrebe seg på å følge Jesu eksempel. Han løftet kvinner opp. Han ga styrke til dem som var holdt nede eller ble utstøtt.

Aktiv motstand

Open Doors International studerer trosbasert forfølgelse systematisk. Få andre gjør dette.

– Hvorfor er det så lite forskning?

– Mye av den voldelige trosforfølgelsen av kvinner, er usynlig. Det er vanskelig å få fakta. Vi forsker på det vi ser og ikke på det vi ikke ser.

En annen grunn kan være at det er smertefullt å hente dette frem i lyset.

– Dessuten er det blant dem som internasjonalt studerer eller kjemper for likestilling, motstand mot å se at kvinner forfølges dobbelt – både for sitt kjønn og sin tro.

Fisher viser til at FNs forrige spesialrapportør for trosfrihet, Heiner Bielerfeldt, satte ord på dette i sin 2013-rapport. Han skrev at det er skapt et utbredt inntrykk av at trosfrihet og likestilling er to menneskerettigheter som står i skarp motsetning. Dette feilaktige inntrykket kan, skrev FNs mann, forhindre beskyttelse av kvinner. Bestrebelse på å se synergier mellom kampen for trosfrihet og kampen for likestilling, er noen ganger ignorert, andre ganger aktivt motarbeidet.

– Dette gjelder fortsatt, sier Fisher.

Styrke kvinner

– Har det skjedd fremskritt?

– I bistandsprogrammer ser vi en økende global oppmerksomhet om at det å styrke kvinnes stilling, styrker hele samfunn. Vi ser forsterket innsats for å hjelpe kvinner ut av analfabetismen og å få jenter til å gå på skolen, sier Fisher og legger til:

– Det er også viktig at kirkene ser at jenter og kvinner har gaver som kirkene trenger. Det er en refleksjon av Skaperen som ga kvinnene disse gavene.

Helene Fisher

- Spesialist på global kjønnsbasert forfølgelse i Open Doors International.
- Fisher er en av ekspertene som har vært med på en internasjonal idémelding om trosfrihet, likestilling og FNs bærekraftsmål om rettshjelp, utdanning, helse og klima. Stefanusalliansen og Dansk institutt for menneskerettigheter skal på nyåret legge frem rapport for utenriksdepartementene i Norge og Danmark og FNs spesialrapportør for trosfrihet.
- Temaet for årets fakkeltog i en rekke byer er kvinner som forfølges for sin tro. I Oslo 14. november overleveres et opprop til utenriksministeren.

– Eg er muslimsk teolog og understrekar gjerne at eg er kvinneleg muslimsk teolog, seier Nayla Tabbara i organisasjonen Adyan. Foto: Adyan

DER RELIGIØS MAKT STYRER LIV

Religiøse leiarar styrer familieretten og lovene som definerer kven folk er, også i Libanon. Verst ramma er kvinner og barn. Den muslimske kvinnelege teologen Nayla Tabbara vil ha endringar.

INTERVJU: JOHANNES MORKEN

– Både kristne og muslimar diskriminerer kvinner, til dømes ved skilsmisse, seier Nayla Tabbara i organisasjonen Adyan i Libanon.

Landet har, som dei fleste land i Midtausten, berre religiøse lover for personleg status og familierett. Alle må gifta seg, skilja seg eller døy etter den religiøse statusen sin.

I Libanon er det, ulikt dei fleste andre muslimske land, rett nok lov å konvertera frå islam. Det er altså endå verre i land der ein som har konvertert til kristendommen, juridisk framleis vil bli rekna som muslim. Men det er uansett religion som rettsleg definerer viktige sider ved liva til folk.

– Både lovene og domstolane er på mannen si side. Dette gjeld ved ekteskap, skilsmisse og ved ansvar for barn etter skilsmisse, seier Tabbara om sitt eige land. Situasjonen ramar kvinner hardest – og har også store følgjer for barn.

Barneretten må vika

Etter skilsmisse får far omsorga for barn over to år både hos sja-muslimar og katolikkar. Katolikkane har aldersgrense på to år for både gutar og jenter, sja-muslimane har sjuårsgrense for jenter. Dei andre samfunna har høgare aldersgrenser, dei gresk-ortodokse har 14 for gutar og 15 for jenter, viser eit oversyn Nayla Tabbara har laga.

Barns rettar er endå meir utsette i ekteskap på tvers av religion.

– Barna følgjer alltid fars religion. Nokre kyrkjer godtek at ei kristen kvinne gifter seg med ein muslimsk mann. I slike tilfelle blir barna muslimar, til dei eventuelt som vaksne konverterer. Kvinnene har på si side ingen rett verken til å arva eller å tildela arv, seier Nayla Tabbara.

Ikkje same gravstad

Islamsk lov godtek ikkje at ei muslimsk kvinne gifter seg med ein kristen mann. Men i slike ekteskap blir barna rekna som kristne.

Ektepar med ulik religion vil ikkje kunna bli gravlagde saman sidan gravplassane følgjer religiøse samfunn.

– Familielovene og lovene om personleg status ramar kvinner aller mest. Vi må få sivile familielover, med like rettar for menn og kvinner. Og vi må arbeida for å gjera lovene for personleg status meir rettferdige, seier Tabbara.

Adyan vil arbeida langs begge spora. Dei startar dialog med religiøse leiarar, ikkje-statlege organisasjonar, akademikarar og juristar.

– Vi må arbeida med dei religiøse leiarane og dei religiøse domstolane, ikkje mot dei. Det er viktig å få konsensus. Vi får ikkje endra noko som helst dersom vi arbeider mot dei religiøse leiarane. Dette gjeld både

Kristen mor – muslimske barn

Ein som konverterer frå islam til kristendommen vil i nær sagt alle muslimske land framleis bli rekna som muslim juridisk. Det same vil altså barna bli etter at han har gifta seg med ei kristen jente.

– Difor er det eit mareritt for ein kristen far dersom dottera hans gifter seg med ein konvertitt som i juridisk forstand framleis er muslim, seier dr. Martin Accad frå Arab Baptist Theological Centre i Beirut. Unntaket er Libanon der det lenge har vore lov å konvertera frå islam, og Tunisia der det nyleg er blitt lov.

Familielovene og lovene om personleg status ramar kvinner aller mest.

Nayla Tabbara

muslimar og kristne. Delar av det libanesiske samfunnet er svært religiøst og vil i dag ikkje godta sivil lovgjeving på dette feltet, seier Tabbara og legg til:

– Dei religiøse lovene for familie og personleg status står for sin del i skarp motsetnad til den libanesiske grunnlova frå 1926 som slår fast religionsfridom for alle.

Kvinneleg muslimsk teolog

Nayla Tabbara var med på å grunnleggja Adyan som arbeider for mangfald, solidaritet og menneskeverd. Ho leier Adyans institutt for borgarrettar og mangfald.

– Eg er muslimsk teolog og understrekar gjerne at eg er kvinneleg muslimsk teolog. Altfor lenge har all tolking av religion vorte gjort av menn. Vi treng også kvinneleg tolking, ikkje berre av spørsmål som gjeld kvinner, men av alle sider ved religion – slik også mannlege teologar gjer. Eg arbeider særskilt med islamsk teologi og religiøst mangfald. Her har vi eit langt og hardt arbeid føre oss.

– Trur du islam kan endra seg her?

– Ja, det trur eg. Det vil ta tid, slik det gjorde med kristendommen. Katolske kvinner kan enno ikkje ordinerast til prestar. Det er også mykje som er meir kultur enn religion. Det er viktig å sortera dette. Det vil ta tid. Men vi må starta, seier Nayla Tabbara.

Kyrkjestridd om ny lov i Egypt

Egypt manglar klare lovreguleringar for ekteskap, skilsmisse og arv. Det betyr at religiøs muslimsk lov gjeld. Det har ført til mange problem. Til dømes: Dersom eit kristent par frå ulike kyrkjesamfunn søkjer om skilsmisse, er det familieretten i sjaria som gjeld. Den dåverande koptiske paven Shenouda III føreslo i 2008 at regjeringa skulle utarbeida ei felles lov om personleg status for alle kristne. Men den ortodokse kyrkja, den katolske kyrkja og den evangeliske kyrkja har av teologiske grunnar ikkje klart å bli samde. Arbeidet dreg ut.

FORTALDE IKKJE KONA OM DRAPS- FORSØKET

Eit angrep på Ramazan Arkan var ikkje berre ein trussel mot han, men også mot kona. – Eg lærte ei lekse, seier Ramazan. Foto: Johannes Morken

Ein tyrkisk ekstremist prøvde å drepa pastor Ramazan Arkan. Ramazan trudde at det beste for kona var at ho ikkje fekk vita det.

TEKST: JOHANNES MORKEN

Hos pastorparet Karen og Ramazan Arkan i Antalya i Tyrkia like etter jul i 2008: Etter middag slår paret på fjernsynet for å få med seg «dagsrevyen».

Ramazan var i unge år konservativ muslim. No er han kristen pastor i ei kyrkje der dei fleste av dei 200 aktive, er konvertittar frå islam. Då Ramazan går ut av rommet ei lita stund, får den amerikansk fødde kona Karen det store sjokket.

– Som ein rar spøk dukka biletet av Ramazan opp på fjernsynet, med ei overskrift som sjølv eg som då ikkje kunne mykje tyrkisk, forstod: «Mann arrestert for drapsforsøk på pastor.»

Først tvilte Karen på om ho hadde forstått rett. Så las ho overskrifta igjen og blei sikker.

Prøvde å drepa

– Eg ropte på Ramazan. Han forklarte at det var nokon som hadde prøvd å drepa han under julegudstenesta, at politiet hadde arrestert ein mann og at vi hadde levd med politivakt døgnet rundt i fleire dagar, seier Karen.

I 2007 og 2008 var det mange truslar og angrep frå tyrkiske ekstremistar mot pastorar og kyrkjer. Den verste hendinga var drapet på tre kristne i eit forlagshus i Malatya. I turistbyen Antalya, på Middelhavskysten, varsla politiet Ramazan om at dei ville verna han. Eit angrep på ein pastor ville skada Tyrkia. Landet prøvde å bli med i EU. Pastoren fekk politivakt to veker før jul i 2008.

Det politiet ikkje sa, var at dei hadde fått informasjon om at ei gruppe ville drepa Ramazan under julegudstenesta. Då mannen som ville ta livet av Ramazan, dukka opp, slo politiet til. Etter gudstenesta tok politiet Ramazan med til stasjonen for å identifisera den arresterte. Men Ramazan kjende ikkje mannen. Politiet gav familien døgnvakt.

» Slike dagar kjennest det litt som at eg frå utsida av mitt eige liv ser på andre menneske sine mareritt i ein krimserie.

Karen Arkan

Redd og sint

Men Ramazan ville ikkje uroa Karen. Han ville, tenkte han, verna kona ved å teia. Det blei ein heftig kveld i heimen. Det Ramazan ikkje hadde teke inn over seg, var at eit angrep på han, også var eit angrep på familien. Kona vart redd. Og sint.

– Brått vart uroa og frykta mi til sinne mot mannen min. At Ramazan valde å ikkje fortelja meg om drapsforsøket, skadde forholdet vårt meir enn det var til hjelp. Men han har lært. Herren har brukt hendinga til å føra oss nærare kvarandre når vi opplever ei stor utfordring saman, fortel Karen.

– Eg lærte ei viktig lekse – eg skal ikkje løyna noko for kona mi.

Politivakt døgnet rundt

Politivakta varte i fire månader og tok slutt då familien drog til Karens heimland USA for å

vera der i eit par år. Det var planlagt lenge før drapsforsøket.

Karen kom til Tyrkia som korttidsmisjonær i år 2000. Ho valde å flytta til landet i 2004 for å finna ut om venskapen med Ramazan kunne bli meir. Dei gifta seg i 2005.

Då familien kom tilbake til Tyrkia to år etter drapsforsøket, var situasjonen betre, men slett ikkje problemfri. Tyrkiske kristne – særleg konvertittar – er under press.

– Vi har ikkje same fridommen som i Europa. Men vi er heller ikkje som resten av Midtausten der konvertittar mange stader vert truga på livet og risikerer dødsdom for fråfall. I Tyrkia er det svært sjeldan nokon vert truga på livet. Men konvertittar kan mista jobben eller få problem med å få seg jobb, seier Ramazan.

Ikkje lov på gata

Kyrkjelyden i Antalya, som Stefanusalliansen støttar, får operera fritt i dei to bygga sine. Dei får også leiga hotell til dømes for julekonsertar der dei også kan dela ut biblar. Men dei siste fire åra har kyrkjelyden ikkje fått lov til å driva evangelisering på gata, politiet seier det ikkje er trygt.

Karen reflekterer over situasjonar, som då ein ven drog i militæret for å utdanna seg til offiser. Ein dag henta instruktøren opp biletet av Ramazan, med teksten: «Ein fiende av staten.» Det har vore tider med falske skuldinger og truslar.

– Slike dagar kjennest det litt som at eg frå utsida av mitt eige liv ser på andre menneske sine mareritt i ein krimserie. Det verkar surrealistisk, ser Karen.

Gledeleg

Men Karen har også fått gledelege overraskingar. Dagen etter at ho fekk TV-sjokket, drog Karen på arbeidet sitt på ein tyrkisk skule. Midt i ein time kom assistenten til rektor inn og bad henne bli med for å snakka med skuleeigaren.

– Eg fekk panikk, eg trudde eg ville få sparken og ringte Ramazan. Vi rekna med at skulen var uroleg og at foreldre ville bli redde fordi kona til ein kristen pastor som hadde vore utsett for drapsforsøk, underviste på ein skule der dei fleste elevane var muslimar. Eg skalv heile vegen til kontoret.

Men Karen fekk ikkje sparken. I staden fekk ho spørsmål om korleis ho hadde det og kva dei kunne gjera for å hjelpa.

– Eg fekk ei sterk melding: «Dersom nokon av foreldra er oppskaka over at du arbeider her, kan dei ta med seg barnet sitt og finna ein annan skule.» Det var første gongen eg verkeleg opplevde kjærleg omsorg, seier Karen.

Av tryggingssgrunnar ønskjer ikkje familien bilete av kona på trykk.

Viser unge kirkens sprengkraft

Holmlia menighet i Oslo markerer også i år «Søndag for de forfulgte», forteller Bendik Vollebæk, prest i menigheten.

Andre søndag i november, i år 10. november, er den mest brukte søndagen. Men menigheter kan velge en annen søndag.

Nytt av året i Holmlia er at det nye konfirmantkullet presenteres denne søndagen.

– Vi ønsker at konfirmantene skal få merke allerede fra starten av at det å være del av en kirke, ikke er noe selvsagt. Kirken har en sprengkraft som mange steder i verden gjør at den blir sett på som farlig. Vi tror ikke konfirmanttiden skal bli farlig, men vi håper konfirmantene skal få erfare noe av den samme sprengkraften, og vi håper de skal få erfare at de står i et fellesskap med dem som betaler en høy pris for troen, sier Vollebæk.

Bendik Vollebæk opptreer her som profeten Jona under Korsvei i Seljord.

Malte egyptisk kors en hel dag

En mandag i september var 40 personer på dagsretreat på Slora gård i Enebakk. Stefanusalliansens gjester fra Sverige, Gunnar Lind og Stig Petrone, har hatt mange opphold i Egypt. De fortalte inspirerende om koptisk spiritualitet. Deltakerne fikk male iotakors, et egyptisk kors som males med flere farger i bønn og meditasjon.

Det ble en innholdsrik og konsentrert dag, i nydelig høstvær, med tid til ettertanke, påfyll og bønn. Vi håper å kunne få Gunnar Lind og Stig Petrone tilbake til Norge til våren, for retreat og iotakors-maling over flere dager.

T.v: Gunnar Lind og Stig Petrone underviser om iotakorset.

T.h: Deltakerne fikk male egyptiske iotakors.

Ny formidler i Stefanusalliansen

Daniel Hop-Hansen (38) er ansatt som kommunikasjonsrådgiver. Han skal arbeide med formidling, menighetskontakt og nettverksbygging. Hop-Hansen kommer fra en jobb som fundraiser i Misjon Uten Grenser.

– Jeg kommer til å besøke menigheter i alt fra Den norske kirke til trosbevegelsen. Mitt åndelige hjem er pinsebevegelsen, men jeg trives i det mangfoldige kirkelandskapet. Når man forteller om mennesker som lider for sin tro, skaper det følelser og engasjement. Jeg liker også å formidle gjennom tekst, bilde og film og ønsker å invitere mennesker til å bli en del av den store fortellingen.

Hop-Hansen som bor i Fredrikstad, startet i halv stilling 7. oktober og kommer i full stilling 2. desember.

– Vi ønsker ikke minst å utvide kontakten med ulike frikirker i arbeidet for trosfrihet og for misjon i land der trosfriheten krenkes. Derfor er vi glad for at Daniel Hop-Hansen har sagt ja til å gå inn i vår kommunikasjonsavdeling, sier ass. generalsekretær Hilde Skaar Vollebæk.

Hop-Hansen går inn i en stilling som har stått ledig siden Gisle Skeie ble kommunikasjons- og markedsjef.

Daniel Hop-Hansen er gift og har to gutter på 8 og 10 år.

Korsvei: 428 000 til Irak

I forrige utgave meldte vi at den store innsamlingen på Korsvei-festivalen i Seljord i juli, ga 350 000 kroner til Stefanusalliansens prosjekter i Irak. Det var summen som var klar like etter festivalen.

Men etter at arrangørene har gått gjennom alle betalingsformer, VIPPS medregnet, viser det seg at den endelige summen ble 426 780 kroner, altså nær 80 000 mer enn den første summen.

– Vi takker igjen Korsvei, og vi takker hver enkelt som i regnværet i Seljord bidro til å styrke håpet i Irak, sier assisterende generalsekretær Hilde Skaar Vollebæk.

Bli fast giver! RYGGRADEN I ARBEIDET FOR DE FORFULGTE

Regelmessige gaver er ryggraden i arbeidet for de forfulgte. En forutsigbar gaveinngang gjør det både enklere og billigere å planlegge organisasjonens innsats, samtidig som våre partnere kan være trygge på at midlene kommer.

Bli fast giver ved å registrere deg på minside.stefanus.no
Eller ta kontakt, så hjelper vi deg! Tlf. 23 40 88 00 / E-post: post@stefanus.no

BLI MED!

FAKKELTOG 2019

«KVINNER SOM FORFØLGES FOR SIN TRO»

Bergen: 30. oktober

Arendal: 30. oktober

Kristiansand: 31. oktober

Trondheim: 2. november

Stavanger: 8. november

Ålesund: 13. november

Oslo: 14. november

Råde (Østfold): 17. november

Stokmarknes: 17. november

Øystese: 8. desember

Se fakkeltog.no for mer informasjon

**‘Vi ble torturert
og solgt flere
ganger. Da jeg
endelig kom
meg fri, var jeg
desperat.’**

Kvinner fra religiøse
minoriteter er spesielt
sårbare for overgrep. Les
på giroen om jenta som
ble tatt av IS - og hvordan
du kan hjelpe!

Benytt giroen i dag!

Du kan også bruke gavekonto:
3000 14 57922
eller VIPPS: 19013